

KAISER LÁSZLÓ ŐSZINTE MŰFAJTISZTA

Varga Gyula köszöntése 70. születésnapja alkalmából

„Kezdetben vala az Ige” – hogy azt ne mondjam, eléggé egyértelműen. Vagy másképp: műfajilag tisztán; aztán az irodalom megjelenésével és elterjedésével sokáig szinte homogének voltak a műfajok. S végül az amúgy is bolond világ végképp megbolondult, vegyük úgy, hogy a XX. századra, minden keveredett mindennel, a fogódzkodó a pusztítóval és fordítva: nagy-nagy műfaji keveredés kezdődött a prózaverstől az esszéregényig, hosszasan lehetne sorolni, s egyáltalán nem biztos, hogy ez baj. Tény viszont, hogy néhány műfaj megmaradt abszolúte tisztának, nem sok, ezek közé tartozik mindenképpen többek között a nekrológ és a köszöntés. Hát hogyné. Ha már valaki elvállal egy búcsúztatót, biztos, hogy nem beszél és nem is beszélhet negatívumokról. Mutatis mutandis: ilyen a köszöntés is.

Most tehát ebben a tisztának maradt műfajban szólnék őszintén és csakis őszintén, mert másképp nem érdemes. Nem is lehet, illetve lehet hablatyolni-hazudni, de ez nem kenyerem. A dolgom viszont hihetetlenül könnyű, mert végiggondolva a köszöntés elvállalását, majd a megírásra készülődve: döbbenet és örömmel fogalmazódott meg bennem az a felismerés, hogy Varga Gyula azon kevés barátaim és ismerőseim közé tartozik, akiről egyszerűen nem tudok rosszat mondani. Ha akarnék, sem tudnék. És ez hihetetlenül nagy valami, racionálisan és ugyanakkor meghatottan kell megállapítanom. Németh László szép szava, hogy micsoda nagy „emberfaunával” találkozunk életünk során. És milyen kevés az, aki tényleg egyértelműen gazdagítja emlékeinket, s ez már az én komor szavam.

Menjünk sorjában. Varga Gyulát már nem olyan fiatalon ismertem meg, 1979-ben. Együtt kezdtük az ELTE magyar kiegészítő szakát, ez köztudottan posztgraduális képzés volt azoknak, akik előtte tanárképzőt végeztek. Nem túlzás: az első pillanattól, az első véletlen, tehát a mából nézve mégsem véletlen beszélgetéstől kezdve szimpátián, egyetemi csoporttárságon túlmutató barátság kezdődött köztünk. Talán erősítette ezt, hogy Egerből érkezett, apám szülővárosából, talán az is, hogy néha besegített nekem a nyelvészeti felkészülésben, elvégre ő már komolyan foglalkozott ezzel a diszciplinával, a közös értékrend és érdeklődés mindenképp, s talán az is szerepet játszott, hogy néhány évvel idősebb volt nálam, így eleve éreztem iránta szeretettel teli tiszteletet:

ennek jegyében fogadtam el akkor és főleg a későbbikben elsősorban életemet érintő finom kritikáit, de talán legalább ennyire a kommunikáció szakértőjének tūpontos megjegyzéseit munkámmal, írásaimmal, esetleges szerepléseimmal, előadásokkal kapcsolatban is. S ez tart ma is, mert – magamat ismétlem – nincs rossz emlékem, tapasztalatom. Miként csalódásom sincs.

Viszonylag ritkák a nem fiatal korban kötött barátságok, az is ritka, hogy a felnőttkori átmeneti együttlét, munka, tanulás, hosszabb közös program után megmarad a kapcsolat, pláne intenzíven. A nyolcvanas évek elejétől, tehát az egyetem végétől folyamatosan tartottuk a kapcsolatot, s ez mindmáig megvan. Állomásokkal. Tartalmas állomásokkal és találkozásokkal.

Kezdem ott, hogy megannyi egri találkozás és jóval kevesebb pesti találkozás. Persze hogy több volt az egri, hiszen nekem volt sok dolgom és teendőm Egerben: temető, később egy idős rokon látogatása, irodalmi szervezések, estek. És jó volt és erőt adó a mindig derűs s tartalmas együttlét: úgy éreztem, hogy a szó legnemesebb értelmében egy vidéki rokonnal találkozom, vagy találkoztunk, ha család, netán irodalmi vagy nem irodalmi barát volt velem. S ha már barát: kapcsolatokban, szimpátiákban gyors ítélezésekre és lángpallosvilanásra késztető időnkben és emberi természetünkben a mi esetünk oda-vissza igaz volt, és működött a tétel: a barátom barátja az én barátom is. Így került hozzám közel Varga Gyula ismerőseinek, szeretteinek jó része, s így kedvelt meg Varga Gyula számos hozzám közelállót. És persze ezek a kapcsolatfonódások sokszor munkába, fontos kulturális tevékenységekbe, fölmutatásokba torkolltak, nemesedtek. Nem mondok nevetet, csak a hallatlanul fontos tényrt rögzítem, hogy a sokszor a vízcso bogás egyszerűségével és tisztaságával folytak egymásba tevékenységeink. Csak területeket említek: tanítás, könyvkiadás, szervezés, szerkesztés, irodalmi, kulturális események.

Az eddigiekből is kitűnt, hogy közös tevékenységekről és találkozásokról vannak fényes, lelket melegítő emlékeim. S ezekben az emberről, a barátról, a kollégáról, a szinte rokonról mondtam dicsérő szavakat – és semmi rosszat, mert nem tudok. De mint előadásainak olykori hallgatója, írásainak, tanulmányainak, könyveinek lelkes és amúgy nem nyelvész olvasója (és kiadója) csak jóval és alapossal találkoztam. Valaki a maximalizmust emlegette vele kapcsolatban. Igen, de ez a nagyon emberi maximalista magához is szigorú. Humánus, következetes szigorúság egyenes és közvetlen stílusban.

És hát persze nagyszerű tudós, kandidátus. És hát nagyszerű szervező: a baráti közösségektől, a családi élettől a tanszéken át a konferenciáig. Megannyi ember között élt és él, lételeme a kommunikáció. Az a kommunikáció, melynek elméleti szakértője, oktatója, gyakorlati és gyakorlatias területek vizsgálója, a legfrissebb nyelvi jelenségek kutatója is. Majdnem munkamániás, de mégsem.

Mert a munkamánia aránytalanságot tételez föl, Varga Gyulánál pedig az ilyen elképzelhetetlen, hiszen munkája és elvárása a másik emberért, a tanítványokért van főleg, tehát mindig van ideje a másokra: munkában s azon túl is, tehát a hétköznapi ünneppé emelésében jó szó, őszinte gesztus, esetleg módjával történő, ingyencedésre hajló koccintás ötvözetében.

A már korábban idézett Németh László írta, hogy a minőségi ember nem csupán munkájában, cselekedeteiben, gondolatiban az, hanem valamilyen sugárzó antropologikum is. A majd negyven éve megismert Varga Gyula ezt a sugárzást őrzi mindmáig, azzal tetézve, hogy tényleg nincs semmi rossz, ami vele kapcsolatban eszembe jutna, földidéződne. És ebben nem az a lényeg, hogy kaptam tőle – amúgy kaptam tőle bőven –, hanem az, hogy mindig jó volt vele találkozni, mindig harmonikusan alakultak közös ügyeink a munkától a baráti együttlétig. Most is, ahogy írok róla, mosoly van arcomon és megnyugvás bennem. Mert őszintén lehettem műfajtisztá: köszöntésem igazát az írás közbeni kitűnő közérzetem garantálja, négy évtized megidézésének öröme és hálája.